

Metodický list Do Hajan!

Vážená paní učitelko, vážený pane učiteli,

držíte v rukou metodický list, který pro Vás vytvořili lektori Divadla Drak, aby Vám co nejvíce usnadnili přípravu dětí na představení a nabídli možnosti další práce s tématy po zhlédnutí představení.

Jednoduché aktivity rozvíjejí téma inscenace a napomáhají umocnit zážitek z návštěvy divadla. Jednotlivé kroky na sebe navazují a vytvářejí ucelenou lekci, mohou však být využity i jednotlivě či jinak přizpůsobeny věku (3+), možnostem a potřebám dětské skupiny.

Doufáme, že vám tento list bude příjemným pomocníkem a umocní zážitek Vaší třídy z představení.

Lektori Divadla Drak

Slovo dramaturga

Autorská poetická inscenace režisérky Veroniky Poldauf Riedlbauchové učená dětem od tří let stojí na pomezí poetického fyzického divadla a klaunské grotesky. Celá inscenace vychází ze situace, kdy už by děti měly jít spát, ale najednou v sobě objeví netušenou zásobu energie a zjišťují, že se jim ještě ani trochu spát nechce. To vše k pramalé radosti tatínka, který si maloval, jak je bez problémů uloží do postele. Tuto situaci děti ve věku mezi třemi a šesti lety (a stejně tak jejich rodiče) důvěrně znají a zároveň podněcuje jejich fantazii. Režisérka klade důraz na metaforu a přechod od reálné situace do snových obrazů, což je úhel pohledu blízký dětskému myšlení. Domov nebo v zúženém pohledu postel je bezesporu nejdůvěrnějším prostorem malých dětí a usínání je okamžikem, kdy předměty stíny a zvuky rozžívají svět obrazů a snů. Minimalismus inscenace vede k tomu, že prostor postele, peřiny a polštářů nás snadno může zavést od polštářové války do podmořského světa či sněhového iglú, pod postelí se nám zjevují duchové a na stěnách pozorujeme stínové ptáky. Základním vyjadřovacím prostředkem inscenace je pohyb, stylizované fyzické jednání postav. Zvláště pro dětského diváka spočívá přednost fyzického divadla v tom, že jeho zákonitostmi jsou hravost, akčnost a vizuálnost. Groteska či obecně gag jsou natolik univerzální, že pobaví dospělého i dítě. Pohyb umí vyjadřovat situace stejně dobře jako slovo, způsob jeho provedení vás zároveň snadno přenesení do jiného světa, stačí například zpomalit a odlehčit těžiště, abyste uvěřili, že letíte padákem. Pohybový slovník má také tu výhodu, že dokáže jednoduchými prostředky rozehrát jednu situaci ve variacích donekonečna, aniž by se doslovně opakoval, vlastně něco na způsob dětských říkánků a her.

Inscenace vznikla pod vedením zkušené režisérky, která má za sebou již celou řadu pozoruhodných inscenačních výsledků, s prostředky pohybového divadla dlouhodobě pracuje a dále je rozvíjí. Veronika Poldauf Riedlbauchová absolvovala režii na KALD DAMU pod vedením prof. Josefa Krofity a následně studovala fyzické herectví na Institut del Teatre v Barceloně. Právě poetické fyzické divadlo se stalo těžištěm její tvorby, v poslední době především ve spolupráci se skupinou Bratři v trichu, s nimiž vytvořila trio úspěšných a oceňovaných inscenací Plovárna, Funus a Lov. Vedle toho se věnuje také operní režii, choreografii či tvorbě komponovaných pořadů hudby a poezie.

1. ČÁST - PŘED PŘEDSTAVENÍM

První část metodického listu by měla děti naladit na blížící se návštěvu divadelního představení.

OTEVŘENÍ TÉMATU

Na úvod můžete s dětmi otevřít diskuzi, kde popíší, co dělají, než se doma nachystají ke spánku. Čistí si zuby? Převlékají se do pyžama? Čtou jim rodiče pohádky? Jednotlivé aktivity děti mohou zároveň předvádět.

Dále děti vyzvěte, ať se pohodlně uvelebí, mohou si i polehat, jako by už šly spát. Přečtete jim báseň od Josefa Kainara (ze sbírky Nevídáno neslýcháno).

HAJANY

Ptal se včera pána pán:
„Kudy tudy do Hajan?“
„To se dáte kolem plotu,
od Klímadel na Dřímotu,
z Dřímoty dál na Zívánky,
od Zívánek na Hajánky,
z Hajánek dál k Polospaní,
a tam dole na stráni,
to už budou Hajany.“
„Děkuju vám, pane, moc.“
„Na shledanou.“
„Dobrou noc.“

DISKUSE

Slyšeli jste někdy dřív slovní spojení “do hajan”?
Kdo vám ho říká?
Co to podle vás znamená?
Co se v hajanech může odehrávat?
Jak si hajany představujete?

PLAKÁT

Podívejte se s dětmi na plakát představení Do hajan! (najdete v příloze) a zkuste podle obrázku rozluštit, o čem by představení mohlo být a na co se můžete s dětmi těšit.

Nástin otázek:

Co vidíte na plakátu/ obrázku?
Co se tam odehrává?
Co podle obrázku můžeme v divadle čekat?

2. ČÁST - PO PŘEDSTAVENÍ

V druhé části metodického listu nabízíme soubor divadelních a výtvarných aktivit, které navazují na zhlédnuté představení. Pro přehlednost a orientaci jsou aktivity označeny příslušným symbolem. Nápad, hra a cvičení jsou rozdělené do čtyř tematických okruhů - Spánek a sny, Spánek a pohyb, Spánek a imaginace, Spánek a světlo. Okruhy jsou zvoleny podle nejdominantnějších témat v představení. Je jen na vás, učitelích, zda se budete chtít se skupinou zabývat všemi okruhy nebo vyberete jen ty, které vás osloví nejvíce.

Jednotlivé aktivity nebo celé tematické okruhy doporučujeme uzavírat krátkou reflexí, která podporuje spontánní dětský projev. Reflexe by měla být co nejcitlivěji přizpůsobena věku dětí i klima v konkrétní dětské skupině.

Nástin otázek:

Jak jste se v průběhu hry cítili?

Bylo něco, co vás ve hře překvapilo?

Připomíná vám hra něco, co jste viděli v představení?

Připomíná vám hra něco, co znáte a s čím jste se už setkali?

Co vás bavilo z her nejvíce?

Byli bychom moc rádi, pokud byste nám výsledky vašich prací vyfotili nebo natočili, a zaslali k nám do Divadla Drak na email info@draktheatre.cz nebo na adresu Lektorské oddělení Divadla Drak, Hradební 632/1, 50003 Hradec Králové). Uvítáme také zpětnou vazbu na listy metodické inspirace.

SPÁNEK A SNY

DISKUSE

Cílem je otevřít téma okruhu a naladit skupinu na nadcházející aktivity.

CO JE TO SEN?

Zdají se vám někdy sny?

Pamatujete si nějaký sen, co se vám zdál?

Zdál se vám nějaký sen vícekrát?

Děláte někdy ve snu něco neobvyklého? Už jste ve snu někdy létali, pilotovali letadlo nebo přeplavali oceán?

VE SNU

Cílem aktivity je uvolnění a příprava dětí na pantomimická cvičení. Hra na "představování si" podněcuje fantazii a myšlení v obrazech.

Vyzvěte děti, aby si lehly na zem, zavřely oči a pozorně naslouchaly, co jim vyprávíte.

pomůcky: uklidňující "snová" hudba, zvoneček

Představte si, že už je večer a vy se jdete zachumlat do peřin. Peřiny jsou měkké, vám je teplo a dobře. A pomalu zavíráte oči. Zhluboka se nadechněte a vydechněte. Cítíte, jak se vaše tělo úplně uvolnilo. Usínáte...

Najednou se ocitáte ve snu, kde umíte létat. Letíte nad vaším domem, máváte rodičům do okna a letíte dál. Cítíte vítr ve tvářích, jak vás šimrá. Letíte nad naší školkou/školou, nad hřištěm... Cítíte sluníčko, jak vás hřeje na zádech. Letíte nad lesem, kde vidíte různá zvířata... Najednou se rozhodnete, že přistanete. Přistaňte kdekoliv to máte rádi.

Víte, že ve snu můžete dělat cokoli chcete? Je něco, co byste chtěli vyzkoušet?

Ve snu je to možné! Tak co by to bylo?...

Až uslyšíte, že hraje hudba, oči můžete otevřít a dělat, že jste dál ve svém snu a můžete si hrát přesně na to, co ve snu zažít chcete. Učitel pouští hudbu a děti vstávají, předvádí různé činnosti, po chvíli hudba zase utichá a děti si lehají zpátky. Hudba už končí a vy se vracíte do své postýlky a znovu zavíráte oči, na zvoneček se všichni probudíme úplně Učitel cinká na zvoneček.

Reflexe hry, diskuse: Co jste ve snu viděli? Jaké to bylo proletět nad městem? Jak vypadala louka?

PANTOMIMA

Cílem aktivity je seznámení se s možnostmi vyjádření bez používání slov.

pomůcky: uklidňující "snová" hudba

Rozdělte prostor na jeviště a hlediště. Kdo bude chtít, může ostatním předvést, jakou činnost ve svém snu dělal, ostatní poté hádají, co by to mohlo být. Pro ohraničení času na předvádění a následné hádání činností můžete použít znovu snovou hudbu.

SNY UZAVŘENÉ V BUBLINĚ

Cílem aktivity je výtvarné ztvárnění snů.

Aktivita rozvíjí tvořivost, představivost a expresivitu, má pozitivní vliv na empatii a komunikační dovednosti skupiny. Výsledná instalace může pozitivně ovlivnit vnímání společného prostoru třídy.

pomůcky: čtvrtka minimálně formátu A3, nůžky, provázek, tužky a dále libovolné výtvarné prostředky (pastelky, fixy, suché pastely, voskovky, vodovky, anilinky apod.)

Rozdejte dětem čtvrtku. Prvním úkolem je nakreslit bublinu jakéhokoliv tvaru a to tak, aby co nejvíce zaplnila prostor čtvrtky. Do vzniklé bubliny ať děti nakreslí svůj sen. Pokud si děti své sny nepamatují, mohou nakreslit sen, který by chtěly, aby se jim zdál.

Snové bubliny s dětmi vystříhnete. Sny si poté můžete pomoci vlasce nebo tenkého provázku zavěsit do třídy a pokud vám to prostor ve třídě dovolí, lehnout si pod sny a povídat si o nich.

V PEŘINÁCH SE SNY

Cílem aktivity je kresba autoportrétu a výtvarné ztvárnění snů. Aktivita vede k rozvoji schopností zobrazovat sám sebe a vyjádřit své prožitky a pocity výtvarnými prostředky.

pomůcky: čtvrtka nebo baličák formátu minimálně A2, tužky a dále libovolné výtvarné prostředky (tuš, pastelky, fixy, suché pastely, voskovky, vodovky, anilinky apod.)

Baličák nebo čtvrtka představují postel. Prvním krokem je kresba autoportrétu, který následně děti zachumlají do peřin. Pod hlavu nakreslí polštář a až k bradě nakreslí peřinu. Polštář a peřinu si mohou vodovkami nebo anilinkami vyzdobit. Když dokončí autoportrét i peřinu s polštářem, přijdou na řadu zase sny. Nechte na dětech, zda budou chtít nakreslit sen jeden, nebo celou řadu snů. Mohou je nakreslit všude kolem hlavy.

SPÁNEK A POHYB

DISKUSE

Cílem je otevřít téma okruhu a naladit skupinu na nadcházející aktivity.

Co tě unaví?

Víte, co to znamená, když je někdo náměsíčný?

V jaké pozici nejčastěji a nejraději usínáte?

Stalo se vám někdy, že jste se probudili v úplně jiné pozici?

HADROVÉ PANENKY

Cílem aktivity je uvolnění a uvědomování si jednotlivých částí vlastního těla, podněcuje k citlivosti a empatii k sobě i druhému.

Vyzvěte děti, ať si lehnou na záda a promění se v hadrové panenky. Postupně projděte části těla, děti přitom jednotlivé části zvedají/napínají a znovu uvolňují. Až dojde k úplnému uvolnění celého těla, procházejte kolem dětí a zvedáním jejich rukou/nohou zkoušejte, jak jsou jako panenky uvolněné.

Další rozvíjení: Rozdělte děti do dvojic nebo malých skupinek. Jedno z dětí leží na zádech a je zcela uvolněné jako hadrové panenky, druhé dítě mu citlivě zvedá končetiny, hýbe s nimi a znovu citlivě pokládá na zem. Nakonec je možné opatrně vyzkoušet držení hlavy ležícího v rukou. Poté se dvojice vymění. Doporučujeme cvičení zakončit společnou reflexí.

Nástin otázek reflexe: Cítil ses lépe jako hadrová panenka nebo jako ten, který s panenkou pohybuje?

POHYB NA HUDBU

Cílem aktivity je hudebně-pohybové vyjádření. Aktivita rozvíjí rytmické a dynamické vnímání hudby, prostorové cítění, rozvíjí fantazii a tvořivost.

pomůcky: hudba v rozličném tempu, případně hudební nástroj

Vyzvěte děti, ať samy nebo po malých skupinkách pohybově improvizují na hudbu ze záznamu (případně lze použít bubínek nebo jiný nástroj). Při vypnutí hudby se děti „zmrazí“, rozpohybují se, až znovu začne znít hudba. Doporučujeme použít hudbu s pravidelnou změnou tempa, která vystihuje kontrast pomalu-rychle, silně-slabě, vysoko-hluboko.

JAK KDO SPINKÁ

Cílem hry je uvědomování si jednotlivých pohybů vlastního těla.

Aktivita vede ke schopnosti pohybového vyjádření představ a k jednoduché hře v roli.

pomůcky: hudba

Sedněte si s dětmi na zem a začněte si povídat o tom, jak se pohybují různá zvířata a v čem je to rozdílné - hadi, kočky, brouci, jak chodí různí lidé - babička, maminka, malé dítě.

Nechte děti, ať si lehnou na zem a řekněte, že se vždy na hudbu probudí jako něco jiného, pohybují se po prostoru a až hudba skončí, zase usínají.

Zvířata (kotě, prase, mravenec, had...)

Lidé kolem mě (maminka, sourozenec, babička...)

Já sám

Doporučujeme aktivitu uzavřít krátkou reflexí.

OBKRESLI MĚ, JAK SPÍM

Cílem je vytvoření společného výtvarného díla.

Aktivita ukazuje tělo jako základ pro vznik výtvarné hry. Má pozitivní vliv na empatii a komunikační dovednosti skupiny.

Pomůcky: baličák, tužky a dále libovolné výtvarné prostředky (pastelky, fixy, suché pastely, voskovky, vodovky, anilinky apod.)

Zadání spočívá v zaznamenávání spánkových pozic pomocí vzájemného obkreslování.

Úkol má tři možné varianty:

A: Skupinová práce, kdy arch papíru sdílí celá třída případně skupina (3 a více dětí)

Děti si postupně lehnou na arch papíru tak, jak nejčastěji usínají. Ostatní mají za úkol je obkreslit.

Na archu se prostřídá celá skupina.

B: Práce ve dvojici, kdy dvojice sdílí jeden arch

První z dvojice si lehne na arch papíru a druhý ho obkreslí, poté se vystřídají.

Mohou vystřídát i několik spánkových pozic.

C: Práce ve dvojici, kdy každý má svůj arch

První z dvojice si lehne na arch papíru a druhý ho obkreslí a poté si role prostřídají.

Výslednou změť čar mohou poté děti libovolně výtvarně pojednat (stínování, barvy, dekory).

SPÁNEK A IMAGINACE

DISKUSE

Cílem je otevřít téma okruhu a naladit skupinu na nadcházející aktivity.

Jak se vám usíná? Lehce?

Co vám pomáhá usnout?

A co děláte, když nemůžete usnout?

Proměnily se věci ve vašem pokojíčku nebo v posteli někdy v něco jiného?

Třeba postýlka v loď, podlaha v moře?

PROMĚNA PŘEDMĚTŮ

Cílem aktivity je fantazijní proměna běžných předmětů v předměty jiné.

Aktivita rozvíjí imaginaci a spontánní tvoření.

pomůcky: předměty, které mají děti doma nebo v pokojíčku (ramínko, hrneček, polštář, plastový talířek)

Stoupněte si s dětmi do kruhu a doprostřed položte jeden z předmětů. Co to může být jiného? Ukažte dětem, jak hrou a manipulací proměníte předmět v předmět jiný (hrneček - dalekohled, cylindr...).

Předmět položte zpátky do kruhu a vyzvěte děti, aby zopakovaly vaši proměnu, poté je vybídnete, aby v proměnách dál pokračovaly.

PROMĚNA PROSTŘEDÍ

Cílem aktivity je pohybově ztvárnit určené typy prostředí. Aktivita vede ke schopnosti pohybového vyjádření představ, k jednoduché hře v roli, rozvíjí prostorové cítění, fantazii a tvořivost.

Zatímco vyprávíte, děti se podle zadání pohybují po prostoru a pantomimicky ztvárňují prostředí.

Brodíme se potokem, chodíme po ledě, po sněhu, po horké půdě, v poušti o vedru a o žízni, stoupáme do hor, přeskakujeme kořeny v lese, vyhýbáme se větvím, jdeme ve vichřici, skáčíme z kamenu na kámen, chodíme v malých botách, s kamínkem v botě, našlapujeme tiše, abychom nikoho nezbudili.

PROMĚNA TĚLA

Cílem hry je naladění se na vlastní tělo, uvědomování si jeho poloh a limitů.
Aktivita rozvíjí pohybové vyjádření emocí a představ.

Vyzvěte děti, ať se prochází prostorem tak, jak se běžně pohybují. Střídajícím zadáním měníte jejich tempo chůze, charakter i držení těla.

Pohybujte se tak, jako by vám byla strašlivá zima, něco hledáte, prší, máte hlad, máte ohromnou radost, jste unavení, maminka vás volá k večeři, oblékli jste si své nejoblíbenější tričko nebo šaty, máte narozeniny, jdete do školky...

Pohybujeme se tak, jako by nás dopředu táhl náš nos, loket, koleno, malíček, zadek...

TĚLO JAKO VÝTVARNÝ NÁSTROJ

Cílem je výtvarná imaginativní hra s vlastním tělem.
Aktivita rozvíjí imaginaci a spontánní tvoření. Má pozitivní vliv na empatii a komunikační dovednosti skupiny.

Pomůcky: čtvrtka, baličák, tužky a dále libovolné výtvarné prostředky (pastelky, fixy, suché pastely, voskovky, vodovky, anilinky apod.)

Prvním krokem je obkreslit na papír (čtvrtku, baličák) nejrůznější části těla. Jednotlivé tvary se mohou krýt nebo spojovat. Je třeba děti v obkreslování motivovat a radit, co vše a v jakých pozicích mohou obkreslit (např. ruku v pěst, bradu, loket, prst, koleno atd) Vzniklé tvary poté děti mohou přetvořit v nové významy. Nechte děti obrázek otáčet a zkoumat. Zkuste jim také pomoci nabudit jejich představivost. Je to stejný princip, jako když se zadíváte na oblohu, čtete nejrůznější tvary a přisuzujete jim podobu draků, žab atd. Ať děti přímo do skrumáže tvarů, dokreslují, co jim jaký tvar připomíná.

Verze pro odvážné učitele spočívá v nahrazení obkreslování otiskáváním.
Postup je stejný, jen si děti nanášejí (vodou ředitelnou) barvu na části těla a ty pak tisknou na papír. Poté opět hledají v tvarech nové významy a ty dokreslují.

Pokud máte v kolektivu problémy s komunikací, můžete aktivitu ozvláštnit vzájemným obkreslováním. Děti chodí po třídě a postupně si od každého obkreslují jednu z částí těla.

SPÁNEK A SVĚTLO

DISKUSE

Cílem je otevřít téma okruhu a naladit skupinu na nadcházející aktivity.

Usínáte při světle?

Když se úplně zhasne, jde do vašeho pokojíčku světlo přes okno?

Co ve vašem pokojíčku vrhá nejhezčí/nejzajímavější stín?

Všimli jste si někdy vlastního stínu?

V CO SE MŮŽE ZMĚNIT STÍN

Cílem je výtvarná imaginativní hra s předměty. Aktivita rozvíjí imaginaci a spontánní tvoření.

Pomůcky: předměty, papíry, tužky a dále libovolné výtvarné prostředky (pastelky, fixy, suché pastely, voskovky, vodovky, anilinky apod.), baterka

Každý předmět má svůj stín, při více zdrojích světla jich má hned několik. Dejte dětem k dispozici nejrůznější předměty, čím tvarově roztodivnější, tím lepší. Každý ať si vybere jeden předmět a ten položí/postaví na papír. Děti mají za úkol stín předmětu obkreslit a ve vzniklém tvaru najít nový význam a ten dokreslit. Nebojte se děti v představivosti podpořit a sami se do nějaké stínové transformace pustit.

Další rozvíjení: Děti mohou vytvořit dvojice a vzájemně si baterkou nasvěcovat předmět, hledat nejzajímavější stín a obkreslovat.

STÍNOVÉ DIVADLO

Cílem aktivity je seznámení dětí s principy stínového divadla.

Aktivita rozvíjí jemnou motoriku a tvořivost

pomůcky: baterka nebo lampička

Nejprve ve třídě zajistěte přítmi a buďto jednu volnou světlou stěnu nebo pověšené bílé prostěradlo, poté si sedněte s dětmi do kruhu. Zeptejte se, jestli už někdy slyšeli o výrazu stínové divadlo. Prozraďte jim, že stínové divadlo už viděli ve zhlédnutém představení Do hajan.

Vyzvěte děti, aby si zkusily vybavit, jak stínové divadlo v představení vypadalo, jak fungovalo a co potřebujeme, abychom si ho mohli sami vyzkoušet. V nejjednodušší podobě vyžaduje stínohra pouze zatemněnou místnost, baterku, lampičku (musí jít o bodové, nepřiliš rozptýlené světlo) a světlou stěnu nebo jinou plochu (roletu, zavěšené prostěradlo), na kterou budete stíny promítat.

Společně s dětmi zkoumejte, jaký stín vrhají předměty, které máte ve třídě, nebo jaké stíny vrhají jednotlivé děti, nebo části těla.

Podle návodu dětem představte základní stínová zvířátka. Před zkoušením doporučujeme protáhnout prsty a rozcvičit zápěstí.

Další rozvíjení: Po zvládnutí ručních stínových loutek můžete s dětmi navázat improvizací drobných situací.

Návodná výchozí situace:

Co se stane, když se potká zvířátko A se zvířátkem B?

DO HAJAN!

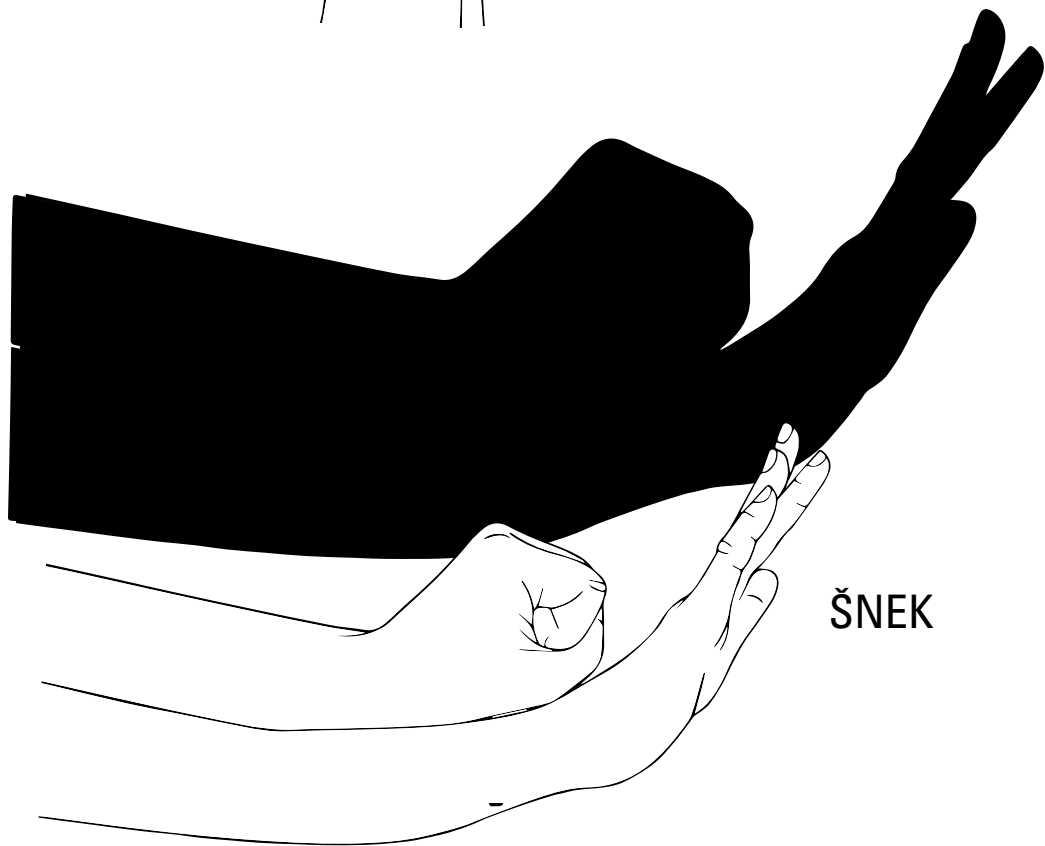
Veronika Poldauf Riedlbauchová
Marianna Stránská

www.draktheatre.cz

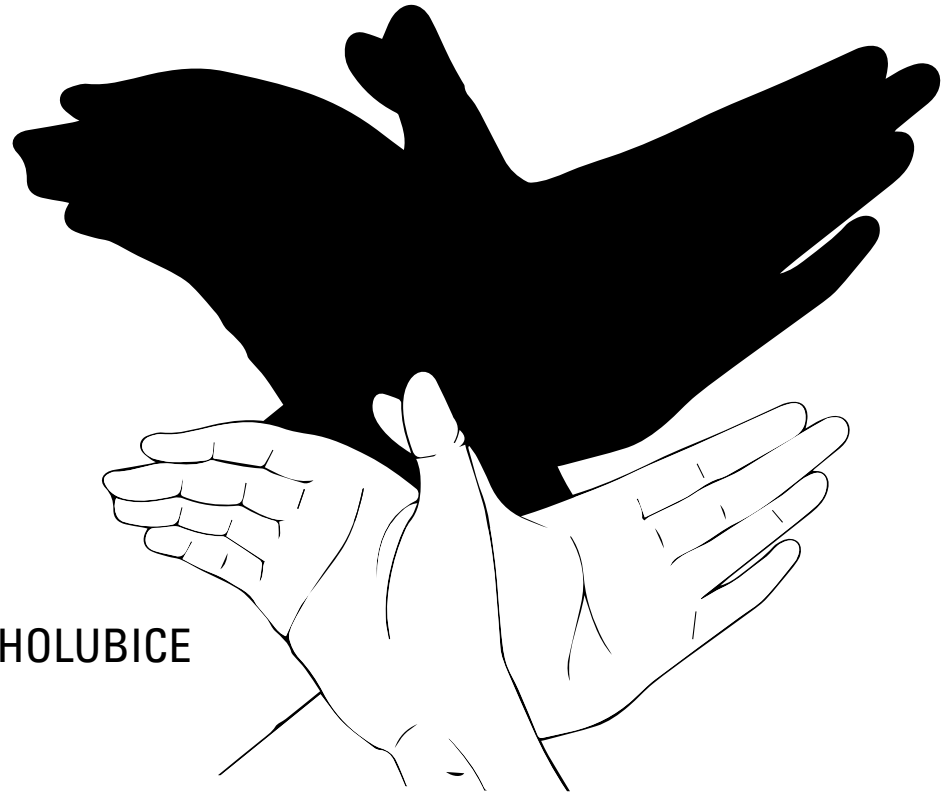

PAVOUK

ŠNEK

HOLUBICE

HUSA

PES